

Thai Dessert Promotion in Community to Drive the Foundational Economy through the Participation of the Thepleela Community Wang Thonglang District, Bangkok Thailand

Kesaree Pongsung¹, Orn-uma Buttrerm², Porndara Ketthongkam³, Weerawat Chantharattana⁴,

Namphueng Puranasukhon⁵ and Banjong Leungwatanamat⁶

^{1,2}Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Thailand

³Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand

⁴Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

^{5,6}Humanities and Social Sciences Research Promotion Network Association, Thailand

¹E-mail: steproom95@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-0582-2102>

²E-mail: Ornuma.b@ru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-9607-2097>

³E-mail: porndara.kk@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-4281-1826>

⁴E-mail: ssu26003@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-5510-8532>

⁵E-mail: poorana2500@yahoo.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-0449-4497>

⁶E-mail: banjong9@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-4768-4048>

Received 06/11/2024

Revised 08/01/2025

Accepted 12/01/2025

Abstract

Background and Aims: "Wat Thep Lila Community" (Soi Ramkhamhaeng 39 Intersection 1) is a canal-side community situated on land belonging to the Crown Property Bureau. It is a densely populated area with a mixed population of Thai Buddhists and Muslims. The most pressing issue for the community is economic hardship, the COVID-19 pandemic. The economic downturn has led to reduced incomes, job losses, and a lack of stable employment opportunities, particularly for housewives and the elderly who seek supplementary income for their families. The community desires economic self-reliance. This research aims to (1) Study the community context, including the problems and obstacles faced in developing Thai dessert products within Wat Thep Lila Community, which could potentially drive the grassroots economy in Wang Thonglang District, Bangkok. (2) Examine the community's needs and willingness to participate in a collective effort to develop Thai dessert products as a means of stimulating the local economy in Wang Thonglang District, Bangkok. (3) Investigate potential development models for Thai dessert products, including marketing channels, to bolster the grassroots economy through community participation in Wat Thep Lila, Wang Thonglang District, Bangkok.

Methodology: This study is conducted as a Community-Based Research (CBR), involving the community in every step of the process. It is Participatory Action Research (PAR) that emphasizes collaborative learning between the community and researchers. The community actively participates in the research process. The target population includes groups such as the elderly, homemakers, low-income individuals, vulnerable groups, and those seeking supplementary income, totaling 22 participants. The research tools employed are: (1) surveys, (2) focus group discussions, (3) interview forms, (4) questionnaires, (5) field notes, (6) SWOT analysis, (7) participatory observation, and (8) study visits and knowledge exchange.

Results: Community Context: Wat Thep Lila Community has a predominantly elderly population with a significant number of transient residents renting accommodation. Residents lead disparate lives with diverse occupations, often lacking stable employment and organized occupational groups. Many rely on daily wages, and some groups are disengaged from community activities. The community is also affected by water pollution from sewage. Key challenges include income insecurity, lack of permanent employment, absence of hygienic facilities for food production, and limited marketing expertise. **Community Needs:** The community seeks solutions to economic challenges and recognizes the potential of their existing knowledge of Thai desserts to generate income through collective enterprise. This led to the registration of the "Wat Thep Lila Thai Dessert Occupational Group" based on the "5K" concept: (1) Group/Members: 34 members (2) Committee: Elected leadership (3) Rules and Regulations: Established guidelines for operation (4) Funds: Financial resources for group activities (5) Joint Activities: Monthly meetings, bi-weekly community markets, and support for community events.

Conclusion: This participatory action research project, conducted in collaboration with 22 community researchers from Wat Thep Lila, investigated the community context, explored the potential of Thai dessert products, and assessed the community's desire for collective economic action. This resulted in the successful registration of an occupational group based on the "5K" model and the development of a six-step product development framework. The project empowered the target group with Thai dessert production skills and facilitated the creation of a sustainable community enterprise in Wat Thep Lila.

Keywords: Product development; Thai desserts; Occupational; Grouping

การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากโดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชนวัดเทพลีลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

เกสรี พงษ์สังข์¹, อรุมา บุตรเริ่ม², พรตารา เขตต์ทองคำ³, วีรวัฒน์ จันทรัตน์⁴, น้ำผึ้ง ปุณณะสุคนธ์⁵ และ บรรจง เหลืองรัตนมาศ⁶

^{1,2}คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

⁴คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^{5,6}สมาคมเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: “ชุมชนวัดเทพลีลา” (ซอยรามคำแหง 39 แยก 1) เป็นชุมชนริมคลองแสนแสบที่ตั้งอยู่บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ ที่มีทั้งชาวไทยพุทธ ไทยอิสลามอยู่ร่วมกัน มีสภาพเป็นชุมชนแออัด ปัญหาเร่งด่วนที่ชุมชนต้องการ คือ รายได้ปากท้องเป็นสิ่งสำคัญเร่งด่วนให้กับคนในชุมชน ตั้งแต่สถานการณ์โควิด-19 เศรษฐกิจซบเซา ทำให้มีรายได้น้อยลง บางคนก็ถูกเลิกจ้างงาน ปัญหาว่างงาน รวมถึงแม่บ้านและผู้สูงอายุบางรายก็ไม่มีอาชีพที่แน่นอน ต้องการรายได้เสริมให้กับครอบครัว เศรษฐกิจชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ (1) เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน ปัญหาและอุปสรรคผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนวัดเทพลีลา ที่สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร (2) เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพลีลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร และ (3) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยและช่องทางการตลาด เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพลีลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีการวิจัย: งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research หรือ CBR) โดยให้ชุมชนร่วมดำเนินการทุกขั้นตอน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและนักวิจัยชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้มีรายได้น้อย กลุ่มเปราะบาง และกลุ่มที่ต้องการมีรายได้เสริม จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสำรวจ (2) การประชุมกลุ่มหรือการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion Guideline) (3) แบบสัมภาษณ์ (interview form) (4) แบบสอบถาม (Questionnaires) (5) แบบบันทึกภาคสนาม (Field Note) (6) การวิเคราะห์ SWOT Analysis (7) แบบสังเกตการมีส่วนร่วม และ (8) ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผลการวิจัย: ด้านบริบทของชุมชนวัดเทพลีลา มีกลุ่มผู้สูงอายุมากที่สุด มีประชากรแฝงที่เข้ามาเช่าบ้านพักอาศัย ต่างคนต่างอยู่ ประกอบอาชีพแตกต่างกัน บางคนยังขาดอาชีพที่มั่นคงและขาดการรวมกลุ่มอาชีพ อาชีพส่วนใหญ่เป็น

แบบหาเช้า-กินค่ำ บางกลุ่มไม่ร่วมกิจกรรมกับทางชุมชน ชุมชนเป็นทางผ่านของน้ำเสีย ปัญหาและอุปสรรคของชุมชน คือ รายได้และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ไม่มีอาชีพประจำ ขาดสถานที่ในการทำขนมที่ถูกสุขลักษณะ ทั้งไม่มีประสบการณ์ในทางการตลาด เมื่อทำผลิตภัณฑ์ได้แล้วจะนำไปจำหน่ายที่ใด ด้านความต้องการของชุมชนพบว่า ชุมชนต้องการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและเห็นว่าชุมชนมีทุนความรู้เรื่องขนมไทยที่ สามารถจะพัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพที่สร้างรายได้ สามารถจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มอาชีพขนมไทยวัดเทพสถิต ตามแนวคิด 5ก คือ (1)กลุ่ม/สมาชิก จำนวน 34 คน (2) กรรมการ (3) กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม (4) กองทุน และ (5) กิจกรรมร่วมกัน การประชุมกลุ่มทุกเดือน ตลาดนัดชุมชน 2 สัปดาห์/ครั้ง และสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน สำหรับรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยและช่องทางการตลาด มี 6 ขั้นตอน คือ (1) การหาแนวคิด (2) การสร้างแบบจำลองทางธุรกิจ (3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (4) การทดสอบตลาด (5) การผลิตและจัดจำหน่าย และ (6) การติดตามและประเมินผล

สรุปผล: โครงการวิจัยได้ร่วมกับนักวิจัยชุมชนวัดเทพสถิต จำนวน 22 คน ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชน ความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่ม สามารถจดทะเบียนเป็นกลุ่มอาชีพ ตามหลัก 5ก คือ กลุ่ม/สมาชิก, กรรมการ, กฎ กติกา, กองทุนและกิจกรรม รวมถึงรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย คือ หาแนวคิด สร้างแบบจำลองทางธุรกิจ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ทดสอบตลาด การผลิตจำหน่าย และประเมินผล ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดทักษะการทำขนมไทยและสร้างกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดเทพสถิตได้

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์; ขนมไทย; ความต้องการ; การรวมกลุ่มอาชีพ

บทนำ

บริบทชุมชนวัดเทพสถิต (सानติ ภัคคีคำ, 2557) เป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง ที่มีปัญหาทั้งสภาพความเป็นอยู่ที่มีความแออัด มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งทำให้ชุมชนสามารถรวมกลุ่ม มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีงานประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชุมชน และยังได้รับการดูแลด้วยเป็นชุมชนในพื้นที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. 2564) มีหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ สถาบันการศึกษาที่เข้ามาศึกษาวิจัยในชุมชน ทำให้ชาวชุมชนตื่นตัวและได้รับประโยชน์ นอกจากนี้ ลักษณะสำคัญของชุมชน (สุวัฒน์ คงแป้น, อักขนิช ศรีดาร์ตัน. 2548) คือ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบเครือญาติ มีความผูกพันและรู้จักกันหมด มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน มีคณะกรรมการชุมชนมีการจัดทำบัญชีรายชื่อให้ลงทะเบียนทุกครั้ง ที่มีกิจกรรมของกลุ่มเพื่อตรวจสอบการมีส่วนร่วมอยู่ตลอดเวลา ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และมีศาลาเอนกประสงค์ที่เป็นศูนย์รวมสำคัญในการทำกิจกรรมทั้งหมดของชุมชน รวมทั้งเป็นสถานที่พูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันนำไปสู่การสร้างคุณภาพชีวิตของพวกเขาให้ดีขึ้นอย่างเห็นเป็นรูปธรรม

ทีมนักวิจัยอาจารย์ได้เริ่มงานจากการเข้าชุมชน ขั้นตอนกระบวนการ นักวิจัยอาจารย์ได้เข้าพบด้วยตนเอง และนัดหมายทางโทรศัพท์สอบถามนัดหมายกับนักวิจัยชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับวันเวลาที่เหมาะสมเพื่อจัดประชุมชี้แจงโครงการฯ เริ่มต้นจาก ครั้งแรกได้พบประธานคณะกรรมการชุมชนวัดเทพสถิต และรองประธานคณะกรรมการชุมชน ทีมนักวิจัยอาจารย์ได้แนะนำตัวผู้วิจัย อธิบายที่มาของ โครงการวิจัย และประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ซึ่งทางชุมชนรับทราบและยินดีเข้าร่วมงานวิจัย (วันที่ 8 มกราคม 2566, การสังเกตพื้นที่เบื้องต้น/สัมภาษณ์ผู้นำ) จึงมีการนัดหมายครั้งที่ 2 (12 กุมภาพันธ์ 2566/ประชุมกลุ่ม) ทีมนักวิจัยอาจารย์นัดหมาย เข้าพบแกนนำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และชาวบ้านชุมชนวัดเทพสถิต เพื่อประชุมร่วมกันระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับกรรมการชุมชนและชาวบ้านในชุมชนวัดเทพสถิต เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และบทบาทของชุมชนที่เป็นพลังขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ชุมชนมีปัญหาในเรื่องใดบ้าง ต้องการแก้ไขด้านใดบ้าง พบว่า สิ่งที่ชุมชนต้องการคือการสร้างเศรษฐกิจชุมชน มีอาชีพ มีรายได้มาแก้ปัญหารายได้ที่ไม่เพียงพอ ส่วนเรื่องปากท้องเป็นสิ่งสำคัญเร่งด่วนให้กับคนในชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดในชุมชน โดยเฉพาะเมื่อเกิดสถานการณ์โควิด-19 มีรายได้น้อยลงบางคนก็ถูกเลิกจ้างงาน ปัญหาว่างงาน รวมถึงแม่บ้านและผู้สูงอายุบางรายก็ไม่มีอาชีพที่แน่นอน ต้องการรายได้เสริมให้กับ ครอบครัว

สภาพปัญหาดังกล่าว ทีมนักวิจัยอาจารย์ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในหลายลักษณะเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพเบื้องต้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลของชุมชนมีความสนใจด้านอาชีพการทำขนม ทีมนักวิจัยอาจารย์ได้สร้างแบบประเมินความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่ม เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนวัดเทพสถิต เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร เพื่อสอบถามความคิดเห็นของชุมชน คนในชุมชนจึงมีความต้องการให้มีระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่ดีขึ้น ให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ มีรายได้เป็นของตนเอง ชุมชนต้องการให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ ซึ่งเมื่อสำรวจและค้นหาอาชีพที่สามารถส่งเสริมเป็นรายได้สำคัญ พบว่า ในชุมชนมีผลิตภัณฑ์ขนมไทยแม่เมณีน ขนมหั่วแปบ, ขนมหั่ว, ขนมหั่วต้ม, ต้มแดงต้มขาว, กล้วยเชื่อม, และขนมเปียกปูนกะทิสด เป็นต้น ชุมชนจึงนำเสนอว่าหากสามารถส่งเสริมผลิตภัณฑ์ดังกล่าวซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน และส่งเสริมสร้างความร่วมมือให้สมาชิกชุมชนมาเรียนรู้ ร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะขนมไทยซึ่ง เดิมในชุมชนมีการทำขายหลายเจ้า แต่ก็หยุดขายไปเนื่องจากสูงอายุ ขนมไทยของชุมชน เช่น ขนมไทยแม่เมณีน ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาของคนในชุมชนวัดเทพสถิต ขนมไทยมีรสชาติอร่อย ราคาไม่แพง ปัจจุบันขาดกำลังการผลิต เพราะมีผู้ผลิตเพียงคนเดียว

จากทุนทางสังคมและความต้องการของชาวชุมชน แกนนำและนักวิจัยชุมชนจึงเสนอแนะ ชวนคิด แนวทางในการทำขนมไทยต่าง ๆ ที่จะสร้างรายได้ และเสนอขนมไทยที่จะร่วมกันทำให้เกิดอาชีพและ ผลิตภัณฑ์ของชุมชน การพัฒนาการทำขนมไทยให้ได้มาตรฐาน ทีมนักวิจัยซึ่งมีอาจารย์ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นอาจารย์ที่มีความรู้ ประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านอาหารและขนมไทย มาเป็นผู้ถ่ายทอดสอนวิธีการ โดยให้ความรู้เพื่อการผลิตขนมที่มีมาตรฐาน มีการคิดสูตร การชั่ง ตวง วัด ตามหลักวิชาการ พร้อมทั้งได้เชิญ นางสุนทร สิริสายณ์ห์ (ป้าเป้า) ซึ่งเป็นคนในชุมชนวัดเทพลีลา และมีประสบการณ์เป็นแม่ครัวของวัดพระไกรสิทธิ์ (น้อย) มีฝีมือในการทำอาหารและขนมมาร่วมเป็นวิทยากรอบรมถ่ายทอดให้ความรู้ให้กับชุมชน ดังนั้นที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า หากสามารถดึงจุดเด่นด้านผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนที่มีอยู่ โดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ได้ช่วยกันคิด นำเสนอ พัฒนาต่อยอดเพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถ บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ชุมชน มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างตลาดและหาช่องทางการจัดจำหน่าย ก็จะเป็นโอกาสสร้างรายได้ให้ชุมชนวัดเทพลีลา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน ปัญหาและอุปสรรคผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนวัดเทพลีลา ที่สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพลีลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยและช่องทางการตลาด เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพลีลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพลีลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรม โดยศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ (1) แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจฐานราก (2) แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (3) แนวความคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำ (4) แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (5) แนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการรวมกลุ่มอาชีพ และ (6) แนวความคิดที่เกี่ยวกับขนมไทยสามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย รายละเอียดดังนี้

“เศรษฐกิจฐานราก” คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้ เกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ในพื้นที่ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559)

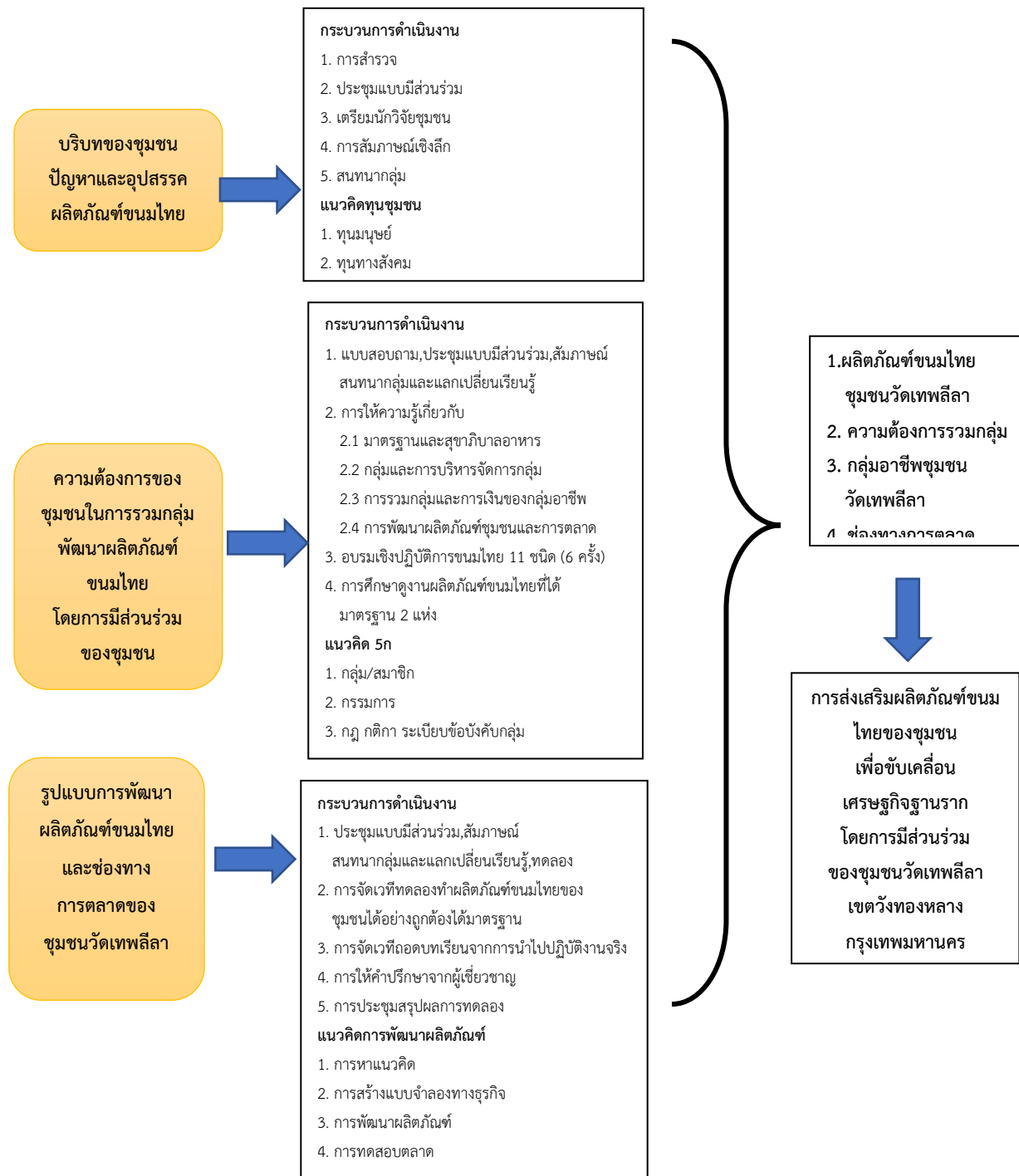
คำว่า “การพัฒนาชุมชน” (Community Development) มาจาก 2 คำ คือ “การพัฒนา” กับ “ชุมชน” คำว่า “การพัฒนา” (Development) หมายถึง การทำให้ดีขึ้นเจริญขึ้น ส่วนคำว่า “ชุมชน” (community) หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความผูกพันเอื้ออาทรกันภายใต้ บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือ และพึ่งพาอาศัยกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ร่วมกัน คำว่า “การพัฒนาชุมชน” ได้รับความนิยมนิยมและแพร่หลาย เมื่อองค์การสหประชาชาติให้การยอมรับ และได้กำหนดความหมาย หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชนขึ้นเพื่อใช้ร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก (วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์, 2548: 8)

สุภางค์ จันทวานิช (2563: 67-70) อธิบายลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย ทั้งชาวบ้าน นักวิจัย และนักพัฒนา โดยเริ่มตั้งแต่การระบุปัญหาที่ต้องมาจากชุมชน ไม่ใช่จากสมมติฐานของผู้วิจัยหรือนักพัฒนา จากนั้นเป็นการติดตามผลจนถึงขั้นประเมินผล ซึ่งข้อมูลที่ได้จากวิจัยทั้งหมดเป็นสิ่งที่ชุมชนร่วมรับรู้ และสามารถใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยถือว่าชาวบ้านเป็นผู้รู้ดีเท่า ๆ กับนักวิจัยหรือนักพัฒนา การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมใช้วิธีการเช่นเดียวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นส่วนใหญ่ โดยเริ่มตั้งแต่การเข้าสนามและสร้างความสัมพันธ์ การสังเกต การสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ ซึ่งจะเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเป็นสำคัญ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึง เป็นการพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์หรือบริการให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยมีรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริการหรือบรรจุภัณฑ์ ซึ่งมีคุณสมบัติใหม่ หรือลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป สามารถสร้างประโยชน์ใหม่ ๆ ให้กับลูกค้าได้ ส่งผลให้ผู้บริโภคหรือลูกค้าเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ในปัจจุบันผู้ประกอบการ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงมากขึ้น และมีเทคโนโลยีใหม่เข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ประกอบการ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดใหม่ แต่การปรับปรุงหรือผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่นั้นนั้นต้องมีความแปลกใหม่ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ (McCarthy & Perreault, 1991)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพธิดา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research หรือ CBR) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ประธานและคณะกรรมการชุมชนวัดเทพลีลา และสมาชิกในชุมชนวัดเทพลีลา รวมจำนวน 22 คน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มผู้สูงอายุ, กลุ่มเยาวชน, กลุ่มเปราะบาง ผู้ที่ว่างงานและผู้มีรายได้น้อยต้องการรายได้เพิ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: ได้แก่ (1) แบบสำรวจ (2) การประชุมกลุ่มหรือการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion Guideline) (3) แบบสัมภาษณ์ (interview form) (4) แบบสอบถาม (Questionnaires) (5) แบบบันทึกภาคสนาม (Field Note) (6) การวิเคราะห์ SWOT Analysis (7) แบบสังเกตการมีส่วนร่วม และ (8) ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การสำรวจ ทีมนักวิจัยอาจารย์สำรวจบริบทชุมชน ศึกษาทุนชุมชน สภาพแวดล้อม ทรัพยากรท้องถิ่น เศรษฐกิจชุมชน โดยสำรวจผ่านความรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน ปฏิทินวัฒนธรรมและแผนที่เดินดิน รวมถึงสินค้าอาหารและขนมไทยที่ผลิตในชุมชนที่จะแปลงไปเป็นรายได้ให้กับชุมชน จากการสำรวจและสัมภาษณ์คนในชุมชนวัดเทพลีลาและศึกษาจากเอกสารทุติยภูมิ สามารถสะท้อนถึงทุนชุมชน ที่ผลักดันพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนวัดเทพลีลาได้ต่อไป

2. การประชุมกลุ่มหรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เป็นการสนทนากลุ่มระหว่างกลุ่มภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคชุมชน (ประชาชนในชุมชน) โดยการจัดประชุมกลุ่มจะนำกลุ่มแกนนำชุมชน นักวิจัยชุมชน ผู้สูงอายุและเยาวชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการลงพื้นที่วิจัย เพื่อถอดบทเรียนและนำความรู้มาสกัดเป็นการแผนงานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนวัดเทพลีลา และการรวมกลุ่มอาชีพของชุมชนวัดเทพลีลา

3. แบบสัมภาษณ์โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (Individual – Depth Interview) ของกลุ่มผู้นำทางความคิด (Key Opinion Leader) ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ โดยการใช้การสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างแบบขยายความ (Divergent Interviewing) เพื่อไม่เป็นการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องจากบุคคลที่หลากหลาย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนด โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนวัดเทพลีลา การรวมกลุ่ม และการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ

4. แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ในการพัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

5. การบันทึกภาคสนาม เก็บข้อมูลในภาคสนาม เช่นเครื่องบันทึกเสียงจากโทรศัพท์ กล้องถ่ายวิดีโอ และกล้องถ่ายรูป โดยศึกษาตั้งแต่บริบทของชุมชนวัดเทพลีลา สภาพสังคมบ้านเรือน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ริมคลองแสนแสบ รวมถึงมิติในเรื่องเศรษฐกิจชุมชน ร้านค้า การทำอาหาร ขนมไทย เพื่อให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชนในการวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนวัดเทพลีลา จากพื้นที่จริง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนและทุกครั้งในการลงพื้นที่ทำกิจกรรม

6. การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) เพื่อศึกษาบริบท ปัญหาและอุปสรรค ศักยภาพความพร้อม และความสามารถของชุมชนวัดเทพลีลา เพื่อนำผลที่ได้ไปวางแผนกำหนดรูปแบบและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนวัดเทพลีลา

7. การสังเกตและการมีส่วนร่วมกับชุมชน คือ ทีมนักวิจัยอาจารย์ ได้เข้าร่วมในกิจกรรมของคนในชุมชน และกิจกรรมของชุมชนวัดเทพลีลาสมาเสมอ เช่น งานบุญ การประชุมงาน วันเด็ก วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา งานแสดงชมรมเยาวชนคลองยาว การเข้าร่วมงานกิจกรรมดังกล่าว เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชุมชนและชาวบ้านชุมชนวัดเทพลีลา สร้างความไว้วางใจต่อกัน เกิดมิตรภาพที่ดีด้วยเช่นกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล: แบ่งตามแหล่งที่มาของข้อมูล โดยทีมนักวิจัยอาจารย์และทีมนักชุมชนวัดเทพลีลา ได้ใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การเก็บรวบรวมจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การรับฟังความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การทดลองทำการผลิตผลิตภัณฑ์ขนมไทย การถอดบทเรียนการทดลองผลิตผลิตภัณฑ์ขนมไทย และประชุมสรุปผลการทดลอง และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ทั้งนี้ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานโดยแบ่งตามขั้นตอนการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ โดยมีขั้นตอนการวิจัยตามรายละเอียด 8 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การตั้งโจทย์วิจัย แสวงหานักวิจัยและพัฒนาโจทย์วิจัย (2) จัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย (3) เก็บข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา (4) การเรียนรู้ (5) เวทีรับฟังความคิดเห็นในชุมชน (6) การทดลองดำเนินการตามแผน ประเมินผลและสรุปผล (7) จัดเวทีถอดบทเรียนและคืนข้อมูลแก่ชุมชน และ (8) การเผยแพร่ผลงานวิจัยและจัดทำรายงาน ดังรายละเอียดดังนี้

1. การเก็บรวบรวมจากเอกสาร การทบทวนเอกสารประวัติความเป็นมา ในชุมชนวัดเทพลีลา และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ สำนักงานเขตวังทองหลาง สำนักทรัพย์สินส่วนพระองศ์ เพื่อทราบบริบทพื้นที่ ความเป็นมาของชุมชน ประวัติการรวมกลุ่มอาชีพ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่และเป็นตัวแทนของชุมชนในกลุ่มต่างๆ โดยทำการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ (1) บริบทชุมชน ความเป็นมาของชุมชนวัดเทพลีลา มีเส้นเวลา (Time line) ในแต่ละช่วงเวลามีความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงอย่างไร โดยทำความเข้าใจกับนักวิจัยชุมชน ถอดข้อมูลจากนักวิจัยชุมชนที่เป็นคน 3 วัยในชุมชน ผ่านกิจการใน “โครงการกินข้าวเล่าเรื่อง” เรียบเรียงสถานการณ์ต่าง ๆ ออกมาเป็นประวัติศาสตร์ชุมชนตามห้วงเวลาเป็นลำดับ (2) ปฏิทิน

วัฒนธรรม เป็นการเก็บข้อมูลกิจกรรมและวัฒนธรรมชุมชนวัดเทพลีลาในรอบ 1 ปี ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม นั้น ในชุมชนวัดเทพลีลามีวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมที่ทำร่วมกันในชุมชนมีอะไรบ้าง (3) แผนที่ชุมชนเป็นเครื่องมือการวิจัยที่จะศึกษาทางกายภาพของชุมชนวัดเทพลีลา ทั้งบ้านเรือนและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนได้รู้จักสิ่งแวดล้อมของตนเอง รู้จักเพื่อนบ้านในชุมชน ทั้งนี้ มีการใช้ผังชุมชน ที่ผู้ถูกเก็บได้เขียนขึ้น แผนที่ดาวเทียม และการเดินสำรวจชุมชน (4) SWOT จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยในชุมชน

3. การสนทนากลุ่ม เพื่อทราบสถานการณ์การรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนวัดเทพลีลา ปัญหา อุปสรรค และทิศทางการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ขนมไทย การบริหารจัดการกลุ่ม

4. การรับฟังความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ทราบมุมมอง แนวคิด ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยในชุมชนวัดเทพลีลา

5. การอบรมให้ความรู้ ในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย, กลุ่ม การรวมกลุ่ม กลุ่มอาชีพและการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ

6. การศึกษาดูงาน ชุมชนที่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยที่ได้มีมาตรฐานได้รับการยอมรับ

7. การทดลองทำการผลิตผลิตภัณฑ์ขนมไทย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย ได้รับความรู้ด้านการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย เห็นถึงปัญหาในการผลิตผลิตภัณฑ์จากการปฏิบัติงานจริง ความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ขนมไทย ชุมชนวัดเทพลีลา เพื่อสามารถผลิตที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ต้องการของตลาด

8. การถอดบทเรียนการทดลองผลิตผลิตภัณฑ์ขนมไทย และประชุมสรุปผลการทดลอง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งคนในชุมชนได้มีความรู้และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ อาทิ ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มาตรฐาน โดยวัดการเปลี่ยนแปลงจากบทสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายก่อนจะเริ่มโครงการวิจัยและเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจหลังจากผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน

9. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากชาวบ้านในชุมชนวัดเทพลีลา ในประเด็นที่ศึกษา 2 เรื่อง คือ (1) เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพลีลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร (2) แบบสำรวจรายได้ตัวชี้วัดความเหลื่อมล้ำ ก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัยและหลังเข้าร่วมโครงการวิจัย เพื่อนำมาเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์บริบทชุมชนวัดเทพลีลา ปัญหาและอุปสรรคผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนวัดเทพลีลา ที่สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากวัดเทพลีลา การสำรวจความเป็นมาของชุมชนวัดเทพลีลา ใช้ข้อมูลจากการบอกเล่าของนักพัฒนาสังคม สำนักงานเขตวังทองหลาง และข้อมูลจากผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะนักวิจัย

ชุมชนวัดเทพลีลา โดยการระดมสมองเขียนเส้นแห่งประวัติศาสตร์ (Timeline) และการเล่าเรื่อง นอกจากนี้ นักวิจัย อาจารย์ร่วมกับนักวิจัยชุมชนฯ ลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์ พระครูอุดมพัฒนคุณ เจ้าอาวาสวัดพระไกรสีห์น้อย เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัดและชุมชน โดยผู้บอกเล่าและผู้ให้สัมภาษณ์ได้มอบหมายให้คณะวิจัยทำการ รวบรวมข้อมูลประวัติชุมชนและวัด จากเอกสารที่ได้มีการบันทึกเผยแพร่แล้ว และส่งเข้ากลุ่มไลน์เพื่อให้ร่วมกัน ปรับปรุง และลงมติให้ใช้เป็นข้อมูลของโครงการวิจัยและชุมชน ผลการดำเนินงานที่ได้ (1) ประวัติศาสตร์ชุมชน History timeline โดยชุมชนวัดเทพลีลาเดิมเรียกว่า “บ้านแถว” เนื่องจากสร้างบ้านเป็นแถวห่าง ๆ กันคนใน ชุมชนมีเชื้อสายสืบเนื่องมาจากชาวไทยและลาวในสมัยโบราณ ได้แก่ กลุ่มซึ่งมีบรรพบุรุษเป็นชาวลาว ได้อพยพ จากนครเวียงจันทน์มายังกรุงเทพมหานคร เมื่อครั้งเกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ และนครเวียงจันทน์แตก ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2369-2371 ชาวลาวได้อพยพมาอาศัยอยู่ที่นี้ และ บางส่วนได้ไปอาศัยที่บ้านครัว (ชุมชนบ้านครัว เขตปทุมวัน) นับเวลาประมาณ 150 ปี โดยตั้งบ้านเรือนริมคลอง แสนแสบและขยายเข้าสู่พื้นที่ที่สืบเชื้อสายประมาณ 4 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลจันทิรัญ จากนั้นในช่วง พ.ศ.2384- 2388 ประเทศไทยทำสงคราม อานามสยามยุทธกับเวียดนาม พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงมีพระบัญชาให้เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ทำการขุดคลองแสนแสบเชื่อมต่อจากในพระนคร ผ่าน พื้นที่ชอยรามคำแหง 39 ปัจจุบันไปยังบางปะกง ฉะเชิงเทรา เพื่อขนส่งเสบียงและอาวุธยุทโธปกรณ์ทางเรือ ต่อไป ยังเมืองชายแดน ทำให้ชุมชนบริเวณดังกล่าว รวมถึงชุมชนวัดเทพลีลามีประชาชนและทหารของเจ้าพระยาบดินทร์ เดชา และชาวมุสลิมจากทางใต้ มาจับจองที่ดินสร้างบ้านเรือนครอบครัว และมีการสร้างวัดตึก (วัดเทพลีลา ใน ปัจจุบัน) เป็นศูนย์รวมใจของชาวชุมชนวัดเทพลีลา มาถึงปัจจุบัน เหตุการณ์ประวัติศาสตร์นี้ทำให้ชุมชน วัดเทพ ลีลามีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์ แบบไทยโบราณ เช่น ดนตรีกลองยาว ซึ่งสืบทอดใน กลุ่มเยาวชนจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธ และไทยมุสลิมในชุมชน อย่างมีความสุขอดคล้องกัน และการสืบทอดวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม และอาณาเขตของชุมชนวัดเทพลีลา (2) ปฏิทินวัฒนธรรม จากการรวบรวม ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย คนในพื้นที่และเป็นตัวแทนของชุมชนในกลุ่มต่าง ๆ ให้ ข้อมูลเกี่ยวกับปฏิทินวัฒนธรรม เป็นการเก็บข้อมูลกิจกรรม และวัฒนธรรมชุมชนวัดเทพลีลาในรอบ 1 ปี ตั้งแต่ เดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม นั้น ในชุมชนวัดเทพลีลามีวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมที่ทำร่วมกันในชุมชน ซึ่ง ปฏิทินวัฒนธรรมดังกล่าวทำให้เห็นถึงความสอดคล้องของวัฒนธรรมชุมชนระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ที่อยู่ร่วมกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในกลุ่มชุมชน เช่น การทำบุญวันขึ้นปีใหม่ ก็จะได้เห็นลูกหลานได้กลับมาบ้าน ภูมิลำเนาเดิมหลังจากที่ได้ออกไปทำงานในเมืองหลวงหรือต่างจังหวัด ก็จะกลับมาทำบุญร่วมกับครอบครัว ในวัน เด็กก็จะได้เห็นความรักความผูกพันของครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับเด็ก ๆ พวกกันไปเที่ยวร่วมกิจกรรมกับองค์กร หน่วยงานต่างที่จัดขึ้นในวันเด็กนี้ งานประจำปีต่าง ๆ ที่ก็จะเป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมประเพณี ทำบุญ ไหว้พระ และเดินจับจ่ายใช้สอยซื้อหาสินค้า รับประทานอาหารแบบบ้าน ๆ ในท้องถิ่น และมีการละเล่น กลองยาวของ

ลูกหลานในชุมชน ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาก็จะมีการทำงานจิตอาสาทำความสะอาด ในชุมชน สรุปเป็นภาพรวมจากการระดมความคิดกิจกรรมปฏิทินวัฒนธรรม (3) แผนที่เดินดิน นักวิจัยชุมชนวัดเทพลีลา ได้นำนักวิจัยอาจารย์เดินสำรวจพื้นที่จริงบริเวณชุมชนวัดเทพลีลา สภาพบ้านริมคลองแสนแสบของชุมชนวัดเทพลีลา ชื่อเดิมเรียก “บ้านแถว” ตั้งแต่ปากซอยรามคำแหง 39 แยก 1 ที่เป็นถนนกลาง ของชุมชนมีรถเข้าออก ท้ายซอยเป็นซอยตัดวิ่งผ่านได้เฉพาะรถจักรยานยนต์ สามารถเดินผ่านตัดไปบริเวณสวนพอเพียงติดคลองแสนแสบบริเวณต่าง ๆ ลักษณะสภาพแวดล้อมและบ้านเรือนของชุมชนวัดเทพลีลา และ (4) วิเคราะห์ SWOT จุดแข็ง จุดอ่อน ดังนี้

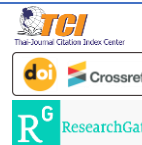
ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT ด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของชุมชนวัดเทพลีลา

การวิเคราะห์จุดแข็ง	การวิเคราะห์จุดอ่อน
Man: 1. ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน มีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน 2. ประธานชุมชน และคณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็ง 3. มีความร่วมมือของชุมชน 4. มีผู้มีความรู้ความสามารถเรื่องขนมไทย เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ	Man: 1. ผู้ที่มารวมกลุ่มทำกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและเด็กเล็ก 2. กลุ่มผู้สูงอายุและเด็กขาดความรู้ ทักษะสำคัญในการทำขนมไทย 3. ขาดการมีส่วนร่วมของกลุ่มวัยคนทำงาน เพราะส่วนใหญ่จะออกไปอาศัยและทำงานนอกชุมชน
Money: 1. มีการจัดตั้งกลุ่มและร่วมลงทุนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย 2. ได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย	Money: 1. ฐานะเศรษฐกิจของคนในชุมชนไม่ดี
Material: 1. วัสดุในการทำขนมหาได้ง่าย 2. มีการนำสมุนไพรที่ปลูกในชุมชน เช่น อัญชัน เตยหอม มาเป็นส่วนประกอบทำขนมไทยของชุมชน	Material : 1. ส่วนประกอบบางอย่างต้องจัดหาซื้อ 2. ขาดอุปกรณ์การผลิต บรรจุภัณฑ์
Management : 1. เลือกทำขนมไทยที่มีความชำนาญ และวัสดุหาง่าย เช่น วุ้นกะทิ	Management: 1. อยู่ในระยะเริ่มดำเนินการจึงยังไม่ค่อยเห็นการเปลี่ยนแปลง

การวิเคราะห์จุดแข็ง	การวิเคราะห์จุดอ่อน
2. มีการจัดตั้งกลุ่มและคณะกรรมการ เพื่อบริหารและจัดระบบงาน การเงิน ช่องทางการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น 3. มีการเพิ่มความรู้ โดยจัดให้มีวิทยากรมาสอนทั้งเรื่องขนมไทย การตลาด การประชาสัมพันธ์ การสร้างแบรนด์ เป็นต้น	2. การจัดการมีข้อจำกัดเนื่องจากต่างเป็นคนวัยเดียวกัน เติบโตมาด้วยกัน 3. ความร่วมมือยังอยู่ในกลุ่มคนไม่มาก 4. คนส่วนหนึ่งยังมีภาระงานอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบ จึงร่วมมือได้ไม่เต็มที่ 5. สถานที่ยังขาดด้านสุขลักษณะ เพราะสภาพพื้นที่ของชุมชน และการมีขยะ มีน้ำท่วมขัง
Marketing : 1. ขนมไทยของชุมชนต้นทุนไม่สูง ราคาขายไม่แพง 2. ขนมไทยของชุมชนจัดเป็นขนมเบรคและของหวานหลังมื้ออาหารที่เป็นที่นิยม 3. ขนมที่ผลิตสามารถจัดทำตามความต้องการของลูกค้า 4. มีภาคีเครือข่ายเป็นช่องทางการตลาดสำคัญ	Marketing : 1. ขนมยังขาดความโดดเด่นหรือสร้างความแตกต่างจากตลาดทั่วไป 2. อายุการเก็บรักษาไม่นาน 3. ยังไม่สามารถเจาะตลาด หรือสร้างช่องทางการตลาดสำคัญ
การวิเคราะห์จุดแข็ง	การวิเคราะห์จุดอ่อน
Machine: 1. ได้รับการสนับสนุนเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ ทั้งจากทีมวิจัยและชุมชน เครือข่าย เช่น มีการปรับสถานที่ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ทำขนม ตู้เย็น เตาแก๊ส ตู้เก็บของ ฯลฯ	Machine: Machine: 1. ยังขาดวัสดุอุปกรณ์เพื่อการผลิต ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์
การวิเคราะห์โอกาส	การวิเคราะห์อุปสรรค
Social-Culture: 1. มีทุนทรัพยากรมนุษย์ คือ ผู้รู้ด้านการทำขนมไทยในชุมชน 2. ลักษณะชุมชนเล็กๆที่รวมกลุ่มรักษานขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม มีกิจกรรมตามเทศกาล และโอกาสสำคัญอย่างสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดพลังชุมชน	Social-Culture: 1. อาชีพคนในชุมชนไม่มั่นคง มีรายได้น้อย 2. มีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์จุดแข็ง	การวิเคราะห์จุดอ่อน
3. มีความผูกพันกับวัด จึงได้รับการสนับสนุนดูแล ทำให้เด็กและเยาวชน ได้รับการปลูกฝังและการสั่งสอนที่ดี Technological: 1. การติดต่อสื่อสารในชุมชนทำได้ง่าย มีผลต่อการสร้างความร่วมมือของ คนในชุมชน 2. ชาวผู้มีความรู้ทางเทคโนโลยีอื่นจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างช่องทาง การตลาด การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ Economic: 1. การรวมกลุ่มทำขนมไทยชุมชนวัดเทพศิลา จะเป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้มีอาชีพเสริม สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น Political: 1. ด้วยการเป็นพื้นที่ส่วนทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ จึงได้รับการดูแลจากหน่วยงานต่าง ๆ ด้านชีวิตความเป็นอยู่ 2. มีภาคีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุน ทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และสนับสนุนสั่งซื้อขนมไทยของชุมชน 3. เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้มีโอกาสการพัฒนา ด้านต่าง ๆ	Technological: 1. ขาดการนำเทคโนโลยี ความรู้มาใช้ในการผลิต เช่น การใช้เครื่องมือช่าง ตวง ยังคงใช้ความรู้ความ ชำนาญเดิมที่มีอยู่ ทำให้สินค้าขาดมาตรฐาน Economic: 1. ส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ฐานะยากจน มีหนี้สินมาก Political: 1. ยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร 2. ชุมชนยังขาดพลังของคนหนุ่มสาวที่มีพลังและความรู้ความสามารถ เข้ามามีส่วนร่วม

2. ผลความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพศิลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร การศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพศิลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, $SD = 0.80$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านปัจจัยและ แรงจูงใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, $SD = 0.82$) รองลงมา คือ ด้านระบบการติดตาม ควบคุม และการประเมินผลที่ได้มาตรฐาน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.79$) และด้านความสนใจและเป้าหมายในการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนวัดเทพลีลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร และด้านกิจกรรม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.83$)

การศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพลีลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร รายด้าน ด้านความต้องการพัฒนาการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชนวัดเทพลีลา เขตวังทองหลาง 1) ได้รับการสนับสนุนเรื่องวัสดุอุปกรณ์ ทั้งจากทีมวิจัยและชุมชน เครือข่าย เช่น มีการปรับสถานที่ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ทำขนม ตู้อุ่น เต้า แก๊ส ตู้เก็บของ ฯลฯ การวิเคราะห์โอกาส การวิเคราะห์อุปสรรค Social-Culture: 1. มีทุนทรัพยากรมนุษย์ คือ ผู้รู้ด้านการทำขนมไทยในชุมชน 2. ลักษณะชุมชนเล็ก ๆ ที่มีการรวมกลุ่มรักษานบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรม มีกิจกรรมตามเทศกาลและโอกาสสำคัญ ๆ อย่างสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดพลังชุมชน 3. มีความผูกพันกับวัด จึงได้รับการสนับสนุนดูแล ทำให้เด็กและเยาวชน ได้รับการปลูกฝังและการสั่งสอนที่ดี Social-Culture: 1. อาชีพคนในชุมชนไม่มั่นคง มีรายได้น้อย 2. มีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ Technological: 1) การติดต่อสื่อสารในชุมชนทำได้ง่าย มีผลต่อการสร้างความร่วมมือของ คนในชุมชน 2) ขาดผู้มีความรู้ทางเทคโนโลยีอันจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างช่องทางการตลาด การสื่อสารประชาสัมพันธ์ Technological: 1. ขาดการนำเทคโนโลยีความรู้มาใช้ในการผลิต เช่น การใช้เครื่องมือช่าง ตวง ยังคงใช้ความรู้ความชำนาญเดิมที่มีอยู่ ทำให้สินค้าขาดมาตรฐาน Economic: 1) การรวมกลุ่มทำขนมไทยชุมชนวัดเทพลีลา จะเป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้ มีอาชีพเสริมสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น Economic: 1. ส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ฐานะยากจน มีหนี้สินมาก Political: 1. ด้วย การเป็นพื้นที่ส่วนทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ จึงได้รับการดูแลจากหน่วยงานต่าง ๆ ด้านชีวิตความเป็นอยู่ 2. มีภาคีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุน ทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และ สนับสนุนสั่งซื้อขนมไทยของชุมชน 3. เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้มีโอกาสการพัฒนา ด้านต่าง ๆ Political: 1. ยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร 2. ชุมชนยังขาดพลังของคนหนุ่มสาวที่มีพลังและความรู้ความสามารถ เข้ามามีส่วนร่วม กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, $SD = 0.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 4 ต้องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป โดยมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, $SD = 0.73$) รองลงมา คือ ข้อ 19 สร้างครูพี่เลี้ยงที่มาจากปราชญ์ชาวบ้าน และคนในชุมชนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, $SD = 0.82$) และข้อ 14 สร้างความเป็นผู้นำในชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.88$)

การศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพศิลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร รายด้าน **ด้านปัจจัยและแรงจูงใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน** พบว่า โดยมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, $SD = 0.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 2 มีรายได้ประจำหรือรายได้ส่งเสริมให้กับตนเองและครอบครัวทุกเดือน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.32$, $SD = 0.81$) รองลงมา คือ ข้อ 3 กินดี อยู่ดี ไม่เดือดร้อน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, $SD = 0.81$) และข้อ 1 มีงานที่มั่นคง มีอาชีพที่สร้างรายได้อย่างแน่นอน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, $SD = 0.75$)

การศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพศิลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร รายด้าน **ด้านแนวทางการประกอบอาชีพเสริมของชุมชนวัดเทพศิลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร** พบว่า โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 2 มีการสนับสนุนทุนการพัฒนาอาชีพให้ทุกปี และมีวิทยากร อุปกรณ์การสอนการส่งเสริม อาชีพให้กับชุมชนตามความสนใจและความต้องการอย่างจริงจัง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.88$) รองลงมา คือ ข้อ 4 มีการพัฒนาอาชีพที่ตรงกับ ความสนใจ ความต้องการของตลาด ตลอดปีและการติดตามช่วยเหลือในการประกอบอาชีพของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สามารถหารายได้เสริมได้จริงและมั่นคงต่อเนื่องตลอดไป โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, $SD = 0.83$) และข้อ 1 มีแผนการส่งเสริมอาชีพที่ตรงกับความต้องการของชุมชนให้ตลอดปีอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.84$)

การศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพศิลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร รายด้าน **ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพเสริมของชุมชนวัดเทพศิลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานครให้ ประสบความสำเร็จ** พบว่า โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.80$) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 5 มีแรงจูงใจจากครอบครัว เพื่อนสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, $SD = 0.83$) รองลงมา คือ ข้อ 8 มีบุคลากร ประจำกลุ่มอย่างมั่นคงอย่างน้อย 15-20 คน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, $SD = 0.78$) และข้อ 1 มีการ บริหารจัดการชุมชนที่ถูกต้อง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.86$)

การศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วน ร่วมของชุมชนวัดเทพศิลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร รายด้าน **ด้านระบบการติดตามควบคุม และการประเมินผลที่ได้มาตรฐาน** พบว่า โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 2 มีการประเมินผลงานเป็นระยะ เพื่อสามารถพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ให้มาตรฐาน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, $SD = 0.82$) รองลงมา คือ ข้อ 3 มีการปรับปรุง
แนะนำสร้างผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน โดยมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.77$) และข้อ 5
ผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐาน สามารถสร้างตลาดที่มั่นคงต่อไป โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.72$)

การศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วม ร่วมของชุมชน
วัดเทพศิลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ราชด้าน ด้านความสนใจและ
เป้าหมายในการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนวัดเทพศิลา เขตวังทองหลาง
กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรม พบว่า โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.83$) เมื่อพิจารณาเป็น
รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 4 กิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น การมีอาชีพเสริม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, $SD = 0.87$) รองลงมา คือ ข้อ 1 กิจกรรมที่ทำให้ได้ ออกกำลังกาย เช่น การเลี้ยงดูบุตร
หลาน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.96$) และ ข้อ 2 กิจกรรมที่ทำให้พัฒนาจิตใจและเชาว์
ปัญญา เช่น การอ่าน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, $SD = 0.80$)

การศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน
วัดเทพศิลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ราชด้าน ด้านความสนใจและ
เป้าหมายในการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนวัดเทพศิลา เขตวัง ทองหลาง
กรุงเทพมหานคร ด้านประเภทของโครงการ พบว่า โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, $SD = 0.78$)
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 9 โครงการที่เกี่ยวกับโภชนาการ อาหาร เช่น การ
ประกอบอาหารคาวหวาน ขนม ของว่าง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, $SD = 0.48$) รองลงมา คือ
ข้อ 2 โครงการที่เกี่ยวกับพาณิชยกรรม เช่น การค้าขาย การบัญชี โดย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, $SD =$
 0.84) และข้อ 6 โครงการที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$
 4.03 , $SD = 0.82$)

การศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชน
วัดเทพศิลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ราชด้าน ด้านความสนใจ และ
เป้าหมายในการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนวัดเทพศิลา เขตวังทองหลาง
กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดหางาน พบว่า โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, $SD = 0.76$) เมื่อพิจารณา
เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 โดยรัฐดำเนินการจัดสรรงานให้และข้อ 2 โดยรัฐติดต่อกับ
หน่วยงานธุรกิจให้ผู้สนใจ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.76$ และ 0.72) รองลงมา คือ
ข้อ 3 โดยรัฐให้ทุนแก่ผู้สนใจ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, $SD = 0.79$)

การศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน วัดเทพศิลา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร รายด้าน ด้านความสนใจและเป้าหมายในการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนวัดเทพศิลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ด้านโครงการส่งเสริมอาชีพ พบว่า โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, $SD = 0.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 เพื่อผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ (รายได้) โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, $SD = 0.82$) รองลงมา คือ ข้อ 3 เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ/คนในชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, $SD = 0.92$) และ ข้อ 2 เพื่อจุดมุ่งหมายทางสังคม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, $SD = 0.84$)

ในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการในการรวมกลุ่มพัฒนา ผลิตภัณฑ์ขนมไทย เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านปัจจัยและแรงจูงใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน รองลงมา คือ ด้านระบบการติดตาม ควบคุม และการประเมินผลที่ได้มาตรฐาน และด้านความสนใจและเป้าหมายในการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนวัดเทพศิลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ด้านกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับขนมไทย จากที่นักวิจัยชุมชนวัดเทพศิลา ได้รับความรู้เชิงวิชาการ และอบรมเชิงปฏิบัติการขนมไทย ทั้ง 4 ครั้ง ได้แก่ (1) บัลดอยเบญจรงค์มะพร้าวอ่อนไข่หวาน (2) ลำป้านี่ (3) ลูกชุบ (4) ถั่วอัด (5) ขนมถ้วย (6) ขนมกล้วย (7) ฝอยทอง และ(8) วุ้นกรอบ ได้มีประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันถึง กิจกรรมการฝึกทำ ขนมที่ผ่าน มา พบว่าในกลุ่มนักวิจัยชุมชน ขณะนี้ทุกคนเริ่มมีทักษะการขนมเบื้องต้นมากขึ้น เช่น ในเรื่องสุขาภิบาลอาหาร รู้จักใส่ผ้ากันเปื้อน หมวกคลุมศีรษะ ถูมือ การใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และขนมไทยจะมี มาตรฐานต้องเตรียมการ เรื่อง ชั่ง ตวง วัด เป็นสำคัญ รวมถึงมีทักษะการปฏิบัติทำขนมไทยได้จริงเพิ่มมากขึ้น รู้จักแบ่งหน้าที่ว่า ใครถนัดอะไรบ้าง เช่น ถนัดเตรียมของ ถนัดปรุง ถนัดกวน ถนัดกรอก ถนัดบรรจุภัณฑ์ ซึ่งขณะฝึกปฏิบัติจะเกิดปัญหาและอุปสรรค เช่น กลุ่มนักวิจัยชุมชนวัดเทพศิลาส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การทำขนมไทย บางอย่างที่ต้องใช้เวลาเวลานาน ๆ หรือ ยืนต้นนาน ๆ บางครั้งจะยืนไม่ไหว บ้างก็ไม่มีแรงกวนขนม จากปัญหาดังกล่าวนักวิจัยชุมชนวัดเทพศิลา สนใจทำขนมไทยที่ง่าย ๆ ไม่ต้องใช้เวลานานมาก คุณครูอุปสรฤดีจึงเสนอวันกะทิสูตรของป้าเป้า (นางสุนทร สิริสายพันธ์) จึงมีการวางแผนพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ขนมไทยชุมชนวัด เทพศิลา กับป้าเป้า (นางสุนทร สิริสายพันธ์) ในวันที่ 29 พฤศจิกายน 2566 เป็นวิทยากรมาสอนทำวันให้ หลากหลาย พัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยวันกะทิ เป็น 3 แนวทาง คือ (1) ให้วันกะทิมีสีสัน เพิ่มเติมชั้นวันอีกชั้น เป็นวันน้ำหวานเฮลซ์บลูบอย (สีแดง สีเขียว) วันกาแฟ วันอัญชัน วัน น้ำแดง วันใบเตย (2) เพิ่มส่วนประกอบอื่น เช่น เติมน้ำเกลือและฝอยทอง และ (3) บรรจุภัณฑ์ทรงถ้วย กล่อง รูปทรงแตกต่าง ๆ กันออกไป ทั้ง 3 แนวทางนักวิจัยชุมชนวัดเทพศิลา ได้ทดลองทำวันกะทิและวันสีต่าง ๆ เริ่ม วางขาย ร้านค้าในชุมชนวัดเทพศิลา (ร้านป้าเล็ก) และอาคารเอนกประสงค์ของชุมชน นักวิจัยได้แนะนำ

การ พัฒนาวันให้มีหลากหลาย หลายลวดลาย ประดับตกแต่งเพิ่มใบ เพิ่มดอก เพิ่มรูปร่างทรงต่าง ๆ สามารถสร้างสีสันและเพิ่มมูลค่าได้

ภาพที่ 2 วันกะทิแฟนซี

ที่มา : วันที่ 7 ธันวาคม 2566 กรุงเทพมหานคร

3. ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยและช่องทางการตลาด เพื่อขับเคลื่อน เศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพศิลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร พบว่า (1) ควรให้ผู้รู้ในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องขนมไทย ได้มาถ่ายทอดสู่ชุมชน เพราะบางท่านเสียชีวิตไป ตำราสูตรอาหารไม่ได้ถ่ายทอดให้ลูกหลาน ครอบครัวหรือคนในชุมชน (2) การขับเคลื่อนให้เป็นจริง ควรมีการระดมทุนจากสมาชิก คนที่ลงหุ้นเป็นอย่างไร คนที่ลงแรงเป็นอย่างไร ต้องมีความแตกต่าง 2 ปีแรก ยังไม่ควรปันผล เพื่อให้มีทุนในการหมุนเวียนของกลุ่ม (3) การทำให้เป็นที่รู้จักต้องมีการประชาสัมพันธ์ขนมไทยของชุมชนวัดเทพศิลา การออกร้าน แห่ลงขายในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง โดยเฉพาะช่วงแรก “แจกให้ชิม” (4) โลโก้ที่ตราสัญลักษณ์ของชุมชน เริ่มคิด “ขนมไทยริมคลอง by เทพศิลา” รอให้สมาชิกในกลุ่มน้อง ๆ เด็ก ๆ ทำโลโก้ให้ดูอีกครั้ง (5) การตลาดที่หลากหลาย เริ่มจะมอง หาร้านค้าฝากขายและทำเลขายในชุมชนที่ใกล้ ๆ การจัดงานหรือมีคนมาจัดงานในชุมชนวัดเทพศิลา ควรมีสินค้าของชุมชนเพื่อเป็นสัญลักษณ์หรือของที่ระลึก และ (6) สิ่งสำคัญของการอยู่ร่วมกัน คือ มีความจริงใจต่อกันถึงจะสร้างความสัมพันธ์ได้ในระยะยาว ส่วนด้านช่องทางการจำหน่าย 5 ช่องทาง คือ (1) การฝาก จำหน่ายในร้านค้าต่าง ๆ (2) การออกร้านตามงานต่าง ๆ (3) ช่องทางออนไลน์ เพจ FB ขนมไทยวัดเทพศิลา (4) การรับยอดสั่งซื้อในโอกาสงานต่าง ๆ เช่น วันเด็ก งานเลี้ยง งานบุญ และ (5) แห่ลงจำหน่ายภายใน ชุมชน

อภิปรายผล

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่พบ ด้านการลงพื้นที่และการประสานงานกับชุมชน ต้องปรับการทำงานให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น สมาชิกในชุมชนทำขนมตามความถนัดของตนเอง ขาดมาตรฐาน กระบวนการทำขาดสัญลักษณ์ ขาดทักษะ และความชำนาญ ขาดงบประมาณ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เป็นผู้ประมาท ขาดความรู้ทักษะ ด้านการบริหารจัดการสถานที่ในการประกอบการทำขนมยังไม่ถูกสัญลักษณ์ ขาดประสบการณ์ในการขายและการตลาดแบบใหม่ ๆ เช่น การขาย online และขาดการพัฒนารูปแบบใหม่ให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้า สอดคล้องกับ ทักษิญา สง่าโยธิน (2563) การศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน กล่าวว่า ปัญหาด้านการตลาด คือ การขาดความรู้ทางการตลาดในการที่จะจำหน่ายสินค้าได้เพิ่มขึ้น ขาดความรู้ในการทำตลาดออนไลน์ ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และขาดช่องทางการจัดจำหน่ายที่มากพอ และยังสอดคล้องกับ สุชาดา ธโนภาณวัฒน์ (2558) ศึกษาเรื่อง การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร กล่าวว่า สภาพปัญหาของผลิตภัณฑ์สรุปได้ 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และช่องทางการจำหน่าย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้พัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านช่องทางการจำหน่ายมากที่สุด ด้านรูปลักษณะผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ต้องการให้พัฒนารูปลักษณะกลาเป็นรูปแบบขึ้นพืดคำ ด้านฉลากผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ต้องการให้มีชื่อผลิตภัณฑ์มากที่สุด สอดคล้องกับ มนสิชา อนุกุล (2565) ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการส่งเสริมกลุ่มอาชีพชุมชน ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี กล่าวว่า สมาชิกกลุ่มอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นหญิงวัยกลางคน สมาชิกมาจากหลากหลายอาชีพ มีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างน้อย สมาชิกกลุ่มต้องการได้รับการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ ต้องการมีรายได้เพิ่ม และต้องการมีรายได้จากอาชีพเสริม อย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้นำในการดำเนินงานกลุ่มต้องการให้มีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ มีการจัดตั้งกลุ่มและ มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สมาชิกกลุ่มขาดทักษะด้านการบริหารจัดการ การผลิต และการตลาด ขาดทักษะด้านเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขาดความเป็นเอกลักษณ์ ขาดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ และขาดช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย

ความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย ในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยเพื่อขับเคลื่อน เศรษฐกิจฐานราก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านปัจจัยและแรงจูงใจในการพัฒนาอาชีพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน รองลงมา คือ ด้านระบบการติดตาม ควบคุม และการประเมินผลที่ได้มาตรฐาน และด้านความสนใจและ เป้าหมายในการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนวัดเทพลีลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร และด้านกิจกรรม สอดคล้องกับ Hussey (2024) ศึกษาเรื่อง Why is Community Engagement Important กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเน้นย้ำถึงบทบาท

สำคัญในการส่งเสริมความไว้วางใจ การทำงานร่วมกัน และการไม่แบ่งแยกภายในชุมชน โดยเน้นย้ำว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีประสิทธิผลสามารถนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจที่ดีขึ้น ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น และเพิ่มความ รับผิดชอบระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างไร ด้วยการให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการอภิปราย การวางแผน และกระบวนการตัดสินใจ องค์การต่าง ๆ จะได้รับข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณค่า สร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งขึ้น และปรับปรุงคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้อยู่อาศัย การศึกษานี้ยังกล่าวถึงวิธีที่การมีส่วนร่วมของชุมชนส่งเสริมการทำงานร่วมกันทางสังคม เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับบุคคล และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในโครงการริเริ่มในท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังสำรวจกลยุทธ์และเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความสำคัญของการรับฟังความโปร่งใส และการตอบสนองต่อความต้องการและข้อกังวลของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย พบว่า ชุมชนวัดเทพศิลามีความต้องการการพัฒนาอาชีพและรายได้เสริม โดยชุมชนต้องการมีอาชีพเสริมที่มั่นคงและสร้างรายได้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยที่มีคุณภาพสูงเพื่อจำหน่ายในตลาด อยากรู้ได้การสนับสนุนวัสดุและทรัพยากร ชุมชนมีความต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ เช่น เตาอบ ตู้แช่เย็น และเครื่องมืออื่น ๆ ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อให้สามารถผลิตขนมไทยในปริมาณมากและคุณภาพดีขึ้น การเสริมสร้างทักษะและความรู้ พบว่าชุมชนต้องการการอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการทำขนมไทย รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการผลิตและการตลาด เพื่อขยายโอกาสในการเข้าถึงผู้บริโภคในวงกว้างขึ้น ปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์ กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเป็นกลุ่มหลักที่เข้าร่วม แต่มีข้อจำกัดทางกายภาพ เช่น ความเหนื่อยล้าจากการทำงานที่ใช้เวลานาน การแก้ไขปัญหานี้จำเป็นต้องมีการแบ่งงานหรือใช้เทคโนโลยีที่ลดภาระงานหนัก การส่งเสริมการรวมกลุ่มและความร่วมมือ การรวมกลุ่มชุมชนช่วยเสริมสร้างพลังในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างกิจกรรมที่มีเป้าหมายในการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างยั่งยืน จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

- 1.1 ส่งเสริมการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ หากได้รับความสนใจจากสมาชิกกลุ่มที่มีอายุน้อย ความสามารถใช้เทคโนโลยีได้ดี เข้ามามีส่วนร่วมการประชาสัมพันธ์การจำหน่ายออนไลน์ได้อีกทาง
- 1.2 กลุ่มอาชีพควรส่งเสริมสมาชิกในชุมชนพัฒนาศักยภาพ โดยมีการฝึกอบรมความรู้ ภาคนทฤษฎีและพัฒนาศักยภาพปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น
- 1.3 ควรมีการจัดแบ่งกลุ่มผู้รับผิดชอบการผลิตขนมตามวงจรรอบ พร้อมกำหนดค่าตอบแทน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน
- 1.4 ควรเลือกใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุนแรงงานที่มีอยู่ในชุมชน และควรเลือกใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ ในการทำขนมที่ช่วยประหยัดทั้งเวลาและแรงงาน เช่น เครื่องกวนขนม เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ

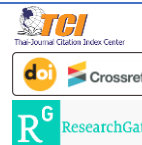
- 1.5 ควรมีการวางแผนธุรกิจ เพื่อเข้าหากลุ่มลูกค้า และต่อยอดพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน
- 1.6 ควรส่งเสริมให้มีการรวบรวมภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับอาหาร ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของชุมชน
- 1.7 หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนในด้านการลงทุน ช่วยขยายตลาด ผลักดันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และยกระดับผลิตภัณฑ์
- 1.8 สำนักงานเขตวังทองหลาง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนวัดเทพศิลาได้ในปงบประมาณต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ศึกษาวิจัยการส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการ
- 2.2 ศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมและการวางแผนกำไรให้กับกลุ่มอาชีพชนมไทยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.3 ศึกษาแนวทางกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสำหรับสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก. (2559). *คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”*. กรุงเทพฯ: สำนักสนับสนุนขบวนองค์กรชุมชน และสำนักสื่อสารการพัฒนา สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- ทักษญา สง่าโยธิน. (2563). *การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน*. วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มนสิชา อนุกุล. (2565). *แนวทางการจัดการส่งเสริมกลุ่มอาชีพชุมชน ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 24(1), 137-146.
- วรวุฒิ โรมรัตน์พันธ์. (2548). *โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- ศานติ ภักดีคำ. (2557). *พจนานุกรมคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: อรุณ อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุชาติ ธโนภาณวัฒน์. (2558). *รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชนมไทยของชุมชนตรอกข้าวเม่า เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร*. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2563). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 25)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุวัฒน์ คงแป้น และ อักขนิช ศรีดาร์ตัน. (2548). *บ้านมั่นคง ชุมชนร่วมสามัคคี*. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- Hussey, S. (2024). Why is Community Engagement Important?. Retrieved 19 March 2024 from: <https://www.coursehero.com/file/149942201/Why-is-Community-Engngagement-Importantdocx/>
- McCarthy, E. J., & Perreault, W. D. (1991). *Essential of marketing* (5th ed.). Boston: E. Jerome McCarthy and Associates.

